

หากเราไม่สามารถทำให้กุศลศีลเกิดได้ กระแสชีวิตของเรจะไม่สามารถสัมผัสศีลวิสุทธิ เมื่อศีลวิสุทธิไม่เกิด การเป็นปัจจัยแก่ปราโมทย์ ปีติ ปัสสัทธิ สุข สมานีที่เป็นจิตตวิสุทธิก็เกิดไม่ได้ และการพัฒนาไปสู่ ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคมัคคคาญาณทัสสวิสุทธิและ ญาณทัสสวิสุทธิก็เป็นไปไม่ได้

ตัณหานิสลิตศีล

ละได้ด้วยสติ (สติเป็นกลุ่มเดียวกับสมานี)

ทิฏฐินิสลิตศีล

ละได้ด้วยปัญญาจัดการวินิจฉัย

อุปรัมมัญญศีล ต้องให้กุศลจิตเกิดขึ้นจริงๆ และเมื่อมหากุศลจิตนั้นดับไปแล้ว อย่าให้ตัณหา มานะ ทิฏฐิ มารับเป็นอารมณ์เช่นว่า เราเป็นผู้มีศีล เราดีกว่าคนอื่น

อีกนัยหนึ่ง ศีล ๓ อย่างคือ

(๑) อุปรัมมัญญศีล

(๒) อปรามัญญศีล

สติ ละ ตัณหาสันนิสลิตศีล

ปัญญา ละ ทิฏฐินิสลิตศีล

(๓) ปฏิปัสสัทธิศีล

(๑) ศีลที่เรารักษากันเป็นศีลประเสริฐ สามารถจะให้ความสุขในภพทั้ง ๓ ได้ คนอื่นไม่สามารถรักษาศีลได้เหมือนเรา **การมีความยินดีด้วยตัณหาพิจารณาผิดในทิฏฐินั้น** เรียกว่า อุปรัมมัญญศีล (อุปรัมมัญญศีลนี้เหมือน นิสลิตศีล ที่ได้แสดงไว้ในศีลหมวด ๒ ที่ผ่านมา)

(อุปรัมมัญญศีลนี้เป็นศีลที่เกี่ยวกับตัณหาและทิฏฐิ เมื่อถึงขั้นเป็นภavanaแท้ ๆ ทิฏฐิก็จะเบาบางไปได้ ภavanaโดยแท้ นั้น ไม่มีเราไม่มีเขา มีเพียงรูปนาม การพิจารณารูปนาม หรือเจริญภavanaโดยแท้ ก็สามารถจะหลุดพ้นจากอัตตทิฏฐิ และสักกายทิฏฐิไปได้)

(๒) ศีลที่เป็นกัลยาปุตฺตขนรรักษานั้น เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้แก่มรรคเบื้องต้นก็ดี ศีลที่เป็นอริยเสกขบุคคลรักษายู่ในองค์มรรคก็ดี เรียกว่า อปรามัญญศีล

(๓) ศีลที่อยู่ในผลจิต ๔ นั้น เรียกว่า ปฏิปัสสัทธิศีล

ศิลปินก็อยู่ในตน

ศิลปินเป็นนามธรรม เมื่อเกิดมาแล้วต้องมากำกับพฤติกรรมให้เรียบร้อยดีงาม

ต้องมีวิธีการ ให้เหตุปัจจัยดึงศิลปินให้เกิด กระแสชีวิตมีอยู่ ณ ที่ใด ศิลปินก็มีอยู่ เพราะศิลปินสังขารชั้นดี แต่ถูกตัดทอน มานะ ทิฐิ กลบไว้ จึงไม่เป็นศิลปินสุทธิ

สัตว์เดรัจฉานก็มีศิลปิน ในฐานะเป็นปกติ (อกุศลศิลปิน) ศิลปินคือชีวิต ชีวิตคือศิลปิน แต่เราจะให้กุศลศิลปินหรืออกุศลศิลปินเกิดขึ้น และในบรรดากุศลศิลปินก็มีที่เป็นไปกับวิภูษะกับกุศลศิลปินที่ออกจากวิภูษะ

กุศลศิลปินที่นำออกจากวิภูษะ เรียกว่า ศิลปินสุทธิ

เราเป็นเผ่าพันธุ์ของโคอุสุภะ

มีพลังมากสามารถลากเกวียนได้ทีละหลายๆ โคนี้เมื่อไปอยู่ ณ ที่ใด รอบๆ ใน ๗ ตระกูลจะไม่เจ็บไข้ และสามารถปกครองลูกโคให้ปลอดภัยจากอันตรายได้เป็น ๑๐๐๐ ตัว

การเลี้ยงให้เป็นโคอุสุภะ จะต้องกินผ้า ทำความสะอาด เข้าเย็น ไม่ให้กินหญ้าแต่ให้กินอาหารอย่างดีเหมือนอาหารคน เคี้ยวโตวัน โตคืนอย่างรวดเร็วกลายเป็นวัวตัวใหญ่ที่มีกำลังมากไม่เหมือนโคทั่วไป แต่หากไม่ได้ดูแลอย่างดี จะกลายเป็นโคเนื้อธรรมดาแล้วถูกนำไปเชือด

ตัวเราเองเหมือนโคอุสุภะ หากให้เหตุปัจจัยผิดก็จะเป็นมนุษย์ธรรมดาที่กระจองอกและถูกนำไปเชือดในสังสารวัฏ

อีกนัยหนึ่ง ศิล ๓ อย่าง คือ

(๑) วิสุทธิศิลป์

(๒) อวิสุทธิศิลป์

(๓) เวมตติศิลป์

อปราภักฐศิลป์ อริยกันตศิลป์

- (๑) ศิลของบุคคลที่บริสุทธิ์นั้น เรียกว่า วิสุทธิศิลป์ (ศิลปินที่ไม่เป็นอาบัติ แม้เป็นอาบัติก็ชำระอาบัตินั้นให้บริสุทธิ์แล้วนั้น เรียกว่า วิสุทธิศิลป์)
- (๒) ศิลของบุคคลที่ไม่บริสุทธิ์นั้น เรียกว่า อวิสุทธิศิลป์ (บุคคลที่เป็นอาบัติแล้วไม่รักษาให้บริสุทธิ์นั้น เรียกว่า อวิสุทธิศิลป์)
- (๓) บุคคลผู้รักษาศีลมีความสงสัยในวัตถุที่ดี สงสัยในอาบัติ คือ เป็นอาบัติปาจิตตีย์ หรือทุกกฏ เราได้ละเมิดวัตถุนี้ หรือไม่ได้ละเมิดที่ดี ศิลของบุคคลที่มีความสงสัยอย่างนั้น เรียกว่า เวมตติศิลป์ (บรรดาศิลปิน ๓ อย่างนั้น โยคีผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อศิลปินไม่บริสุทธิ์ก็ควรชำระให้บริสุทธิ์ ถ้าต้องลทกอาบัติ หรือครุกาบัติ ก็ต้องชำระตามวินัยกรรม เมื่อมีความสงสัยในอาบัติก็ควรถามท่านผู้รู้วินัยกรรม เพื่อชำระในความสงสัยนั้น ๆ)

อีกนัยหนึ่ง ศิล ๓ อย่าง คือ

(๑) เสกขศิลป์

กำลังศึกษา

(๒) อเสกขศิลป์

(๓) เนวเสกขนาเสกขศิลป์

- (๑) ศิลที่ประกอบด้วยมรรค ๘ และผลที่เป็นเบื้องต้น ๓ นั้น เรียกว่า เสกขศิลป์
- (๒) ศิลที่ประกอบด้วยอรหัตผลนั้น เรียกว่า อเสกขศิลป์
- (๓) ที่เหลือเป็นโลกีย์ศิลปินนั้น เรียกว่า เนวเสกขนาเสกขศิลป์ หรือ เป็นศิลปินของปุถุชน

อุปกิเลส ๑๖

อุปกิเลส ๑๖ หรือ จิตตอุปกิเลส ๑๖

กรรมเครื่องเศร้าหมอง , สิ่งที่ทำให้จิตขุ่นมัว รับคุณธรรมได้ยาก ดูกผ้าเปรอะเปื้อน ย้อมไม่ดี

- อภิชฌาวิสมโลภะ โลภะไม่สมควร
- พยาบาท คิดร้าย
- โภคะ ความโกรธ
- อุปนาหะ ความผูกโกรธ
- มัถฺขะ ความลบหลู่คุณท่าน
- ปลาสสะ ความตีเสมอ
- อีสสา ความริษยา
- มัจฉริยะ ความตระหนี่
- มายา มารยา
- สาทดยะ โอ้อวด
- ถัมภะ หัวคื้อ
- สาร์มภะ แข่งดี
- มานะ ทะนงตน
- อติมานะ ดูหมิ่น
- มทะ มัวเมา
- ปมาทะ ประมาท

อภิขณาวิสมโลภะ

คิดเพ่งเล็งอยากได้ โลกไม่สมควร, โลกกล้า จ้องจะเอาไม่เลือกว่า ควร หรือไม่ควร

ปรสมปุตฺตินํ สกกรณอิจฺจนาถุขณา **ลักษณะ**

มีความปรารถนาทำสมบัติของผู้อื่นให้เป็นของตน

เตนากาเรน ปสฺสคภาวธา **กิจ**

มีความเกี่ยวข้องโดยอาการอย่างนั้น **การยึดติดเกาะไม่ออก**

ปรสมปุตฺตือภิมุขภาวปจฺจุปฏฺฐานา **ผลปรากฏ**

มีความมุ่งหมายแต่สมบัติของผู้อื่น

ปรสมปุตฺติสฺสูภริตฺติปฏฺฐานา **เหตุใกล้ให้เกิด**

มีความยินดีอิงในสมบัติของผู้อื่น **อโยนิ โสมนสิการ**

โลภะที่ไม่สมควร ตอกเส้นเดียวก็จะเอา

ลักษณะของอภิขณา คือเมื่อเข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ในอารมณ์ใดก็เข้าไปติด ในอารมณ์นั้น เกาะไม่ออก เปรียบเหมือน โยนขึ้นเนื้อเข้าไปในกระทะร้อน

ฝังรากลึกทำให้กุศลศีลไม่เจริญ ทำให้ศีลเศร้าหมอง

การละอภิขณาวิสมโลภะ ต้องมีโยนิ โสมนสิการ ไม่เชื่อต่อกิเลส

การพรรณนา เชิญชวน กระตุ้นอภิขณาวิสมโลภะเกิด ทำให้มนุษย์อ่อนแอ ต้อง ฟุ้งพาลี เสี่ยง กลิ่น รส สัมผัส เช่น โฆษณาว่ามนุษย์สวยงาม ทั้งที่ไม่งามไม่ดีจริง ต้องให้เห็นความจริงไม่ไปเชื่อในคำโฆษณา

พยาบาท

คิดร้ายเขา

จตุตถกถกถกขโมณ ลักษณะ

มีการดูร้าย

วิสปรนโรโส กิจ

อคุตโน นิสุสยทหนโรโส วา มีอันกระสับกระส่าย หรือ เหมือนคนกินยาพิษ

แผดเผาที่อยู่ของตน

แผดเผาที่ตั้งคือทวยวัตถุแล้วแผ่
ไปทั่วร่างกายเหมือนไฟไหม้ป่า

ทุสฺสนปจฺจุปฺภฺฐาโน ผลปรากฏ

มีการประทุษร้าย

อาฆาตวตฺตูปฺภฺฐาโน เหตุใกล้ให้เกิด

มีอาฆาตวัตถุ

โทสะมีสภาพดูร้าย ประทุษร้ายอารมณ์
เหมือนเอาไม้ไปตีงูเห่า ประทุษร้ายตนเองก็ได้ ผู้อื่นก็ได้

เมื่อโทสะเกิดขึ้นมา เผาศีล แล้วผลักออกมาเป็นกายทุจริต วจีทุจริต

อาฆาตวัตถุ (เรื่องผูกอาฆาต) ๑๐ อย่าง

๑. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาเคยทำความเสื่อมเสีย แก่เรา
๒. อาฆาตเพราะคิดว่า เขากำลังทำความเสื่อมเสีย แก่เรา
๓. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาจักทำความเสื่อมเสีย แก่เรา
๔. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาได้เคยทำความเสื่อมเสีย แก่คนที่เรารัก
๕. อาฆาตเพราะคิดว่า เขากำลังทำความเสื่อมเสีย แก่คนที่เรารัก
๖. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาจักทำความเสื่อมเสีย แก่คนที่เรารัก
๗. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาได้เคยทำประโยชน์ แก่คนที่เราไม่ชอบ
๘. อาฆาตเพราะคิดว่า เขากำลังทำประโยชน์ แก่คนที่เราไม่ชอบ
๙. อาฆาตเพราะคิดว่า เขาจักทำคุณประโยชน์ แก่คนที่เราไม่ชอบ
๑๐. อาฆาตเพราะเหตุไม่สมควรต่าง ๆ มีการเดินชนนัน สะดูคน เป็นต้น

คำถาม การประพุดิพรหมจรรย์มีความหมายกว้างแคบอย่างไร

พรหมจรรย์ มี ๒ อย่างคือ ศาสนพรหมจรรย์ และ มรรคพรหมจรรย์

ศาสนาพรหมจรรย์

อันต่างด้วยสิกขา ๓ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา
ในขณะที่ทำศีลให้เกิดขึ้นเรียกว่าประพุดิพรหมจรรย์ เมื่อทำ
สมาธิ และปัญญาให้เกิดขึ้นก็เรียกว่าประพุดิพรหมจรรย์

การประพุดิพรหมจรรย์ที่เศร้าหมองเพราะมีราคะ โทสะ
โมหะเข้ามาแทรก

หากเราปิดกั้นไม่ให้เกิดราคะ โทสะ โมหะ นี่เป็นความ
ผ่องแผ้วของศาสนาพรหมจรรย์ เป้าหมายคือการเข้าถึง
มรรคพรหมจรรย์ คือ การประชุม ศีล สมาธิ ปัญญา ใน
โลกุตตระ คือพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี
และพระอรหันต์ นี้เรียกว่าการประพุดิพรหมจรรย์ที่ตรง
เป็นมัชฌิมาปฏิปทา

คำถาม อริยกันตศีล ที่พระอริยเจ้าพอใจ ศีลที่ไม่ขาด ไม่ต่าง ไม่พร้อย มีกลุ่มไหนที่ยังสามารถ
ละเมิดได้บ้าง

อริยกันตศีล คือศีลที่ไม่เป็นปรัมภฏฐศีล ไม่เป็นศีลพหุพตปรามาส
เป็นศีลที่มีความรู้ความเข้าใจ ไม่ถูก ตัณหา มานะ ทิฏฐิ ลูบลำ

เช่นการรักษาศีลเพื่อหวังหน้าตา ยศ ตำแหน่ง การรักษาศีลแบบนี้
ไม่เป็นอริยกันตศีล ยังมีตัณหา ทิฏฐิ มานะแทรกเป็นระยะ

เมื่อมีตัณหา มานะ ทิฏฐิแทรก ตามพระวินัยจะเรียก ต่าง พร้อย
เป็นรู ทะลุก็ว่าได้ต่างๆ

พอพิจารณาแล้วว่าการไม่ฆ่า ใจเป็นไปกับเมตตา
เห็นศีลที่เกิดขึ้น ในตนเป็นต้น เกิดปราโมทย์ ปิติ
ปีติ สัทธา สุข สมานะ แบบนี้จึงเป็นอริยกันตศีล ศีลที่
ดำเนินไปตรง เป็นมัชฌิมาปฏิปทา

คำถาม เมื่อศรัทธาตกลง ความเพียรที่ตกลง จะให้อาหารอย่างไรเพื่อปรับอินทรีย์

ศรัทธาที่ตกลงเกิดจากอินทรีย์ตัวอื่นบกพร่อง

อาหารของศรัทธาคือการที่เรามนสิการเห็นคุณของพระพุทธเจ้า เห็นคุณของอริยสงฆ์ หรือการเห็นคุณของศีล

ไม่ต้องจดจ่อและเคร่งเครียด บุคคลที่เข้าใจการปฏิบัติจะไม่ต้อง เร่งมาก แต่มองเห็นทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตนเอง เช่น เห็นกรรม เห็นคนทำกรรมสัทธิอินทรีย์ก็เกิดได้ ในโลกนี้เป็นที่ดูบุญดูบาป เห็นพระปัญญาญาณของพระพุทธเจ้าที่ชำระกรรมและผลของกรรม พอศรัทธามา ความเพียรก็เกิด

การที่ศรัทธาตก บางครั้งเป็นเพราะศรัทธากับปัญญาไม่ได้ ดุลยภาพกัน ถ้าเอียงไปเรื่องความคิดจนเตลิด ต้องให้ศรัทธา เข้าไปปรับ

บางครั้งเครียดกลุ่ม เพราะความเพียรที่เกินขอบเขต พอมากเข้า ศรัทธาก็หลุดไปด้วย ต้องผ่อน หยุด ดูพื้นฐาน ว่าศีลเป็นอย่างไร ปฏิบัติกับคนรอบข้างอย่างไร เช่นคนรอบข้างเห็นว่าศีลเขาไม่เกิด ก็วางท่าที่ทางใจได้

เราจะง่ายต่อการสุดโต่ง หากปฏิบัติแล้วเกิดความท้อแท้แสดงว่า ตอนนี้เรากำลังสุดโต่งด้านใดด้านหนึ่งไม่เป็นมัชฌิมาปฏิบัติหา ต้องให้ได้กุศล ได้ความขำขันแห่งจิต

ยามใดเครียด ฟุ้งซ่านมากเกินไป ต้องน้อมเข้าหาปัสสัทธิ สมาธิ อุเบกขา หากเฉื่อยชา หดหู่ เกียจคร้าน ต้องน้อมไปวิริยะ วิจัยยะ ปิติ

คำถาม หากระลึกถึงศีลไม่ได้เกิดความแหม่มขึ้นแต่เกิดแต่อุเบกขา ศีลแบบนี้เป็นบาท
ฐานของคุณธรรมขั้นสูงต่อไปได้หรือไม่

ยังไม่พอให้เกิดปราโมทย์ ปีติ ปีสัทธิต
หากแหม่มขึ้นน้อย สมาธิจะเกิดไม่นาน

ที่เราไม่ตื่นเต้นเพราะเรายังไม่เข้าใจศีล
อย่างรอบด้าน หากเราเข้าใจดีแม้จาริต
ศีลยังทำให้ตื่นเต้นได้เลย

คำถาม ธรรมะอะไรเป็นเหตุให้เกิดศีล

เหตุใกล้ของศีลที่ตรัสไว้โดยตรงคือhiri โอตตปปะ

แต่ไม่ใช่แค่นั้น แม้ศรัทธา ความไม่โลภ ความไม่โกรธ
ปัญญา วัฏกรรมและผลของกรรมก็เป็นเหตุใกล้ได้

ทั้งหมดนี้ต้องเกิดจากการฟังพระธรรมคำสอนที่ถูกต้องดี
งาม ฟังธรรมะอย่างต่อเนื่อง มีเสียงกู่เรียกของ
พระพุทธเจ้าอยู่ในใจตลอด **สุดตวา อริยสาวโก**